Asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle
2.5.2024

Laatija: Urheiluopistot ry
Puheenjohtaja Peter Gabrielsson
peter.gabrielsson@vierumaki.fi
Pääsihteeri Eerika Laalo-Häikiö
eerika.laalo-haikio@urheiluopistot.fi

Vastaanottaja: Eduskunnan sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

Urheiluopistot ry:n asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Viite: VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Urheiluopistot ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025—2028.

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta on nostettu esiin laajasti huoli kansalaisten hyvinvoinnista ja toimintakyvystä sekä kasvava taakka eläkevastuista ja sote-menojen noususta. Myös pienenevät ikäluokat sekä lasten ja nuorten mielenterveysongelmat haastavat yhteiskuntaa ennennäkemättömällä tavalla. Tästä syystä hyvinvoinnin tukemiseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan tulee kiinnittää entistä suurempaa huomiota.

Liikunnalla ja urheilulla on merkittäviä kansantaloudellisia vaikutuksia. UKK-instituutin mukaan liian vähäisen liikkumisen ja paikallaanolon kustannukset yhteiskunnalle ovat vuosittain yli 4,7 miljardia euroa.

Kansalaistoiminta liikkumisen edistämisen sekä liikunnan ja urheilun selkärankana

Kaikki tutkimukset tukevat liikkumisen merkitystä ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin peruspilarina. Liikunta- ja urheiluseurat liikuttavat kansalaistoiminnan parissa noin 1,8 miljoonaa osallistujaa, joista vapaaehtoistyötä tekee 500 000 suomalaista. Vapaaehtoistyön taloudellinen arvo on jopa 700 miljoonaa euroa vuosittain. Lisäksi yli 70 prosenttia suomalaisista pitää huippu-urheilumenestystä tärkeänä ja urheilusisällöt ovat vuodesta toiseen katsotuimpien tv-lähetysten kärkisijoilla, mikä osoittaa huippu-urheilun yhteiskunnallisen merkittävyyden.

Julkisten menojen leikkausten ja veronkorotusten osalta tulee varmistaa kansalaistoiminnan jatkuvuus, jotta pidempiaikaista lamaantumista toimintaan ei tule. Valtionavustusten merkittävät leikkauspäätökset, niiden aikaistaminen sekä lisäsäästöt vaativat

© Urheiluopistot ry

kansalaisjärjestöiltä, urheiluopistoilta sekä muilta alan toimijoilta kohtuuttoman nopeita sopeutuskeinoja. Samalla inflaatio ja korkeat energiakustannukset ovat jo nostaneet kuluja. Leikkaukset vääjäämättä nostavat harrastamisen hintaa, mikäli muita keinoja harrastamisen tueksi ei tule. Hinnan nouseminen lisää myös eriarvoisuutta ja vähentää jo liian vähäisen liikkumisen määrää.

Ammatillisen koulutuksen lisäleikkaukset liikunta-alalla

Valtioneuvoston päättämä ammatillisen koulutuksen 100 miljoonan euron määrärahaleikkaus aiotaan kohdistaa korkeamman tai ammatillisen tutkinnon jo suorittaneiden koulutukseen. Tämä koskettaa erityisesti aikuiskoulutusta (ammattitutkinto, erikoisammattitutkinto) järjestäviä koulutuksen järjestäjiä. Urheiluopistoista aikuiskoulutuksen kohderyhmään kuuluu esimerkiksi Vierumäellä 62%, Kuortaneella 70% ja Eerikkilässä 73% tutkinnon suorittaneista kun valtakunnan keskiarvo on 49% (viite: https://vipunen.fi/fi-fi). Säästöä ei voisi kompensoida kurssimaksuilla, koska jatkossa opiskelijoilta ei voisi periä ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksista opiskelijamaksuja, joilla on osittain katettu koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Näin esitetään samaan aikaan valmisteilla olevassa ammatillisen koulutuksen rahoituslain uudistuksessa. Samanaikainen rahoituksen leikkaus ja rahoituslaissa opiskelijamaksujen keräämisen kieltäminen tekevät koulutuksen tarjoamisen taloudellisesti mahdottomaksi.

Liikunta-alalla on yleisesti ottaen melko paljon alan vaihtajia, joilla on jo toisen asteen tutkinto. Alalla on myös paljon seuratoiminnassa olevia lasten ja nuorten valmentajia, jotka kouluttautuvat seuratoiminnan tehtäviin ammattitutkintojen kautta. Merkittävä osa lasten ja nuorten valmentajista eivät ole päätoimisesti ammattivalmentajia. Koulutuspolku helpottaa seurojen akuuttia ohjaaja- ja valmentajapulaa. Liikuntapaikkamestarien osalta ammattitutkinnot takaavat lisäkoulutusmahdollisuuden, joita ei juuri muuten ole saatavilla. Määrärahaleikkaus ja suunniteltu ammatillisen koulutuksen rahoituslain muutos eivät tue liikkumisen edistämisen tavoitteita eivätkä mahdollista jatkuvan oppimisen oppimispolkuja liikunnan ja urheilun seuratoimijoiden ja ammattilaisten parissa, joissa ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat mahdollistaneet osaamisen kehittämisen ja laadukkaan valmennuksen hyvin erikoistuneessa liikunnan ja urheilun toimintaympäristössä.

Vapaan sivistystyön valtionosuudet varmistettava

Liikunnan ja urheilun toteuttaminen vaatii osaavia ohjaajia ja valmentajia sekä innostuneita seuratoimijoita. Urheiluopistoverkosto tukee lakisääteisellä tehtävällään kansalaistoiminnan osaamisen kehittämistä sekä liikunta- ja urheilutoimintaa. Urheiluopistoille on tehty vuonna 2024 vapaan sivistystyön valtionosuuksiin -1,5 miljoonan euron leikkaus. Tehty leikkaus haastaa verkoston toimintaa lakisääteisten tehtävien toteuttamisessa. Kehysriihessä tehty päätös pidättäytyä vapaan sivistystyön lisäleikkauksilta mahdollistaa urheiluopistojen liikunnallisen elämäntavan edistämistyötä eri ikäluokissa sekä seuratoiminnan yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. VST-lisäleikkaukset saattaisivat vaikuttaa myös työpaikkojen vähentymiseen urheiluopistoissa. Vapaan sivistystyön perusta tulee pitää vahvana ja toimintakykyisenä.

© Urheiluopistot ry

Arvonlisäveron matalampi kanta käyttöön liikunnan edistämisessä

Arvonlisäveron nosto vaikeuttaa urheiluopistojen, lajiliittojen ja monen urheiluseuran toimintaa sekä tulee nostamaan harrastamisen hintaa. Matalampaa ALV-kantaa tulisi soveltaa kaikissa liikkumista edistävissä palveluissa tai muilla verotuksellisilla keinoilla helpottaa toimijoiden kulujen nousua.

Eri leikkausten kokonaisvaikutus ymmärrettävä

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla pienin panostus on jo tällä hetkellä liikunta- ja nuorisotoimeen huolimatta toiminnan merkityksellisyydestä sekä kohdistumisesta erityisesti lasten ja nuorten ennaltaehkäisevään työhön hyvinvoinnin tukemiseksi. Urheiluopistoverkosto on Suomen suurin liikunnan osaamisyhteisö ja lakisääteinen toimija, joka vaikuttaa liikkumisen edistämiseen valtakunnallisesti kouluttamalla ammattilaisia ja seuratoimijoita, tarjoamalla olosuhteita, kehittämällä TKI-toimintaa sekä liikuttamalla eri ikäisiä omilla kursseillaan. On tärkeää ymmärtää, että erikoistuneet koulutuksen järjestäjät, kuten urheiluopistot toimivat synergiassa eri tehtävien osalta. Tällöin jokaisen olemassa olevan tehtävän merkitys on suuri – ja jonkun osa-alueen heiketessä vaikutus heijastuu koko urheiluopiston toimintaan. Tästä syystä urheiluopistoverkoston kokonaisuus tulee pitää elinvoimaisena huomioiden niin VST- kuin ammatillisen koulutuksen rahoitus.

- Liikkumisen edistämisen resurssit sekä liikunnan ja urheilun toimintaedellytykset tulee taata säästötoimenpiteistä huolimatta.
- Lasten ja nuorten hyvinvointia tuetaan ennaltaehkäisevästi liikkumisen keinoin.
- Ammatillisen koulutuksen 100m€ leikkaus kohdistuu erityisesti aikuiskoulutukseen ja sitä kautta ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin. Leikkaukset liikunta-alalla vaikuttavat merkittävästi osaamisen kehittämiseen valmennuksessa ja liikkumisen edistämisessä. Tavoitteena on tukea jatkuvan oppimisen polkua, jossa ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat merkittävässä roolissa.
- Urheiluopistot ovat Suomen suurin liikunta-alan osaamisyhteisö, jossa sekä VST-rahoitus että ammatillisen koulutuksen rahoitus ovat merkittävässä asemassa. Koulutuksen järjestäjiä tulee katsoa kokonaisuutena, jotta toimintaedellytykset voidaan taata myös jatkossa. Lakisääteisten tehtävien laadukas toteuttaminen vaatii riittävästi resursseja.
- Liikunnan ja urheilun nopeutettu leikkausten aikataulu ja päätetty lisäleikkaus haastavat kansalaisjärjestöt. Miten varmistetaan, että toimintaa pystytään sopeuttamaan nopealla aikataululla lamaannuttamatta kansalaistoimintaa?
- Leikkausten lisäksi toimintaan ovat heijastuvat muun muassa arvonlisäveron korotus, inflaatio ja nousevat energiahinnat.
- Liikunnallisen elämäntavan edistämisen näkökulmasta tarvitaan entistä enemmän osaamista yhteiskunnan eri aloilla. Urheiluopistojen osaamista tulisi hyödyntää entistä laajemmin esimerkiksi hyvinvointialueilla.

© Urheiluopistot ry

Urheiluopistot

Urheiluopistoverkosto

– Suomen laajin liikunnan ja urheilun osaamisyhteisö

© Urheiluopistot ry